

Zondag 21 november 2010

Lieve gemeente,

In de serie over hoofdzonden, die ons mensen kwellen, fatale gewoonten, die meer stuk maken dan ons lief is, vandaag Hebzucht.

Wellicht vraagt u zich af: Wat is er mis met hebzucht?

Donald Trump, een Amerikaanse zakenman zei: "Het punt is dat je niet té hebberig kan zijn". Hij grijpt terug op de klassieke econoom Adam Smith, die in zijn boek 'Wealth of Nations' zich een wereld voorstelt, waarin ieder mens zich in het zweet werkt om het eigen gezin en eigen geluk te dienen. Hij benoemt een mysterieus proces, die hij 'de onzichtbare hand' noemde, waarbij ieder zich inzet voor zijn of haar eigenbelang, de slager, de bakker, de meester, de koerier en samen een maatschappij laten draaien.

Hij doet daarbij geen beroep op onze naastenliefde, maar op onze hebzucht om de maatschappij goed te laten functioneren.

Nu wil ik onderscheid maken tussen hebzucht en eigenbelang. Eigenbelang is de verantwoordelijkheid om voor onszelf te zorgen, je afspraken nakomen en je gezondheid niet verwaarlozen.

Eigenbelang kent zijn grenzen, nl. de belangen van anderen. Als mijn verlangen om rijk te worden mij van mijn werkgever doet stelen, dan wordt eigenbelang hebzucht. Hebzucht denkt dat alleen je eigen behoeften ertoe doen, dat je eigen behoeften niet hoeft af te wegen tegen die van anderen.

En: Hebzucht maakt de middelen van leven tot een doel, tot een afgod.

In 1 Timoteüs 6 wordt dit afgewezen. Vs.10: 'De wortel van alle kwaad is geldzucht of hebzucht'. Het woord voor geldzucht betekent letterlijk: 'liefde voor alles wat glanzend is', dus een fascinatie voor spullen, voor een bankrekening, voor kleding, voor auto's, voor gadgets enz. Dit is niet goed.

Door zich daaraan over te geven zijn sommigen van het geloof afgedwaald en hebben ze zichzelf veel leed berokkend.

I. Hebzucht verteert vreugde, vrede, liefde, goedheid. Ze is nooit tevreden, altijd hongerig, altijd meer. Mensen die zich overgeven aan hebzucht zijn altijd ontevreden over zichzelf en anderen, ongelukkig, omdat ze nooit genoeg van iets hebben.

In vs. 6 wordt 'tevredenheid' aangeprezen. Een tevredenheid, die gebaseerd is op twee gegevens:

1. Het besef rijkdom is vergankelijk.

2. Je moet onderscheid maken tussen wat je nodig hebt en wat overbodige luxe is. Jezus zei al, je kunt niet God dienen en de mammon, de afgod van geld en goed. Stel jezelf eens de vraag: 'Ken ik tevredenheid in mijn leven? Ben ik tevreden?' In vs. 8 staat: Als we voedsel en kleren hebben, laten we daar dan tevreden mee zijn. Als we de noodzakelijkste levensbehoeften hebben, ga dan eens een tijdje danken, ook al zitten er minpuntjes aan en schaduwkanten.

Ik moest denken aan het antwoord van Peter van Genderen op de toerustingsavond voor kringen. De vraag was: "Hoe ga je om met een moeilijk mens op je kring?". Zijn antwoord was: ga er eens voor danken. Dat is je houding t.o.v. de persoon. En dat geldt ook voor je huis, je auto, je kleding, je computer, je telefoon enz. Ga er eens voor danken! Zet de reclame eens af, die je een nieuw model wil laten hebben. Sluit je ogen voor de billboards met nu nog aantrekkelijker korting op spullen die je in feite niet nodig hebt. Ga danken.

II. Hebzucht verteert niet alleen een persoonlijkheid, een individueel mens, maar ook de wereld waarop we leven. We leven in een wereld die wordt voortgedreven door consumeren en door regeringen, die een voortdurend groeiende welvaart beloven, omdat niemand in het rijke westen iets anders durft te beloven. En dit leidt tot uitputting van de hulpbronnen van de wereld. We vernielen deze planeet. Afgelopen eeuw is de helft van de bebouwing van deze planeet verloren gegaan, de zeeën raken erg vervuild, koraalriffen gaan verloren, rassen sterven uit; door het verdwijnen van de ozonlaag smelten de de ijskappen en stijgt de zeespiegel. Hebzucht vernietigt onze planeet.

Een belangrijke vraag is: wanneer wordt eigenbelang hebzucht? Kan een grens tussen deze twee worden aangegeven door een bedrag in euro's of een lijst van bezittingen of is het meer een mentaliteit, een gerichtheid van het hart?

Een paar opmerkingen over Gods goede schepping.

Christenen van alle tijden hebben gezegd, dat genieten van deze wereld goed is. Je kunt zeggen, dat christenen bijzonder materialistisch zijn: ze geloven dat materie er toe doet.

God houdt ervan dingen te maken, die we kunnen voelen en aanraken, om daarvan te genieten. Het N.T. klaagt over mensen, die het huwelijk verbieden en dwingen tot onthouding van voedsel, dat God geschapen heeft. Dat is niet Gods bedoeling. Alles wat God geschapen heeft is goed: pure chocolade, mousserende wijn, een potje voetbal, een diepblauw meer, verse aardbeien, een bos witte rozen, een teakhouten tafel, deftig drijvende zwanen, de branding op het strand.

God geniet ervan zoals wij ervan genieten, net zoals je als ouders geniet als je je kinderen ziet spelen met de sinterklaascadeaus.

De kern van de kritiek op de mensheid vanuit de bijbel, wat dan hebzucht heet, is: we beleven al deze goede gaven van God los van God. Met het voorbeeld van de sinterklaascadeaus: wat zouden we als ouders zeggen als we even later op straat onze kinderen zouden horen zeggen: nee, ik heb niets van mijn ouders gekregen met Sinterklaas. Ik heb alles zélf verdiend. Ik heb alles aan mijzelf te danken.... Je zou erg boos kijken.

Zo reageren veel mensen in onze en in vroeger tijd op Gods goede gaven. We danken God er niet voor en we claimen ze voor onszelf. En dan gebeuren er op den duur twee dingen:

1. We worden structureel ondankbaar
2. We proberen onze rustloze ziel tevreden te stellen met nieuwe spullen, maar weer een nieuwe 'look', een sneller apparaat, ook al is het oude nog niet op of versleten. En we hebben HET, maar we zijn niet tevreden en zappen de reclame af: Wat wil ik eigenlijk... Waar zoek ik naar...

Samengevat beschrijft de middeleeuwse theoloog Thomas van Aquino hebzucht als zonde:

- a. tegen onze naasten, omdat de ene mens overvloed heeft en de ander gebrek.
- b. het is zonde tegen God, omdat het de eeuwige dingen veroordeelt terwille van de tijdelijke dingen.

Jezus Christus, onze Heer en Meester, deed het tegenovergestelde. Hij adviseert in Matteüs 6: lieve mensen, verzamel voor jezelf geen schatten op aarde: mot en roest vreten ze weg en dieven breken in om ze te stelen.

Verzamel schatten in de hemel, daar breken geen dieven in om ze te stelen. Waar je schat is, daar zal ook je hart zijn.

Schatten verzamelen in de hemel.

Hoe doe je dat?

Ik noem twee zaken:

1. De rustdag wijden.
2. Vrij-gevig zijn.

Ad.1: Diep in het O.T. vinden we de opdracht van God aan zijn volk om de sabbat te houden. Letterlijk betekent sabbat: 'ophouden'. Ophouden met het werk dat nooit af is, en van God en elkaar genieten.

De kerk verschoof al snel de rustdag van de zaterdag naar de zondag en ontdeed het van allerlei gedetailleerde regels, die er bij gekomen waren en veel rust verziekten. Maar het principe bleef: neem één dag per week, om zo min mogelijk te doen, om bezig te zijn met de eeuwige dingen, met God, met je gezin, je vrienden, om te genieten, om tevreden te zijn.

Deze rustdag, lieve mensen, is een cruciaal tegengif tegen hebzucht, omdat we wekelijks eraan herinnerd worden, dat het doel van het leven niet ligt in carrière, werk, geld, spullen, gadgets en al die dingen, waarover we ons zorgen maken. Het doel van het leven is genieten van God, genieten van genoeg, van elkaar, van Gods goede schepping.

En daarbij is een cruciale gedachte, dat de rustdag ons niet helpt om het werk van maandag t/m zaterdag te doen. Het is andersom. Het werk van door de week stelt ons in staat de zondag te vieren, het is de climax, de dag van vreugde.

- Ik zal opgaan naar Gods huis met gejubel en gejuich.
- Wat hou ik, God, van uw huis, van uw gemeente, van Uzelf.
- God wat bent u goed en wat heerlijk hier elke week een dag aan te besteden.

En daarbij, een dag waarop we de gebruikelijke werkzaamheden neerleggen. De catechismus zegt dan 'rusten van onze boze werken'; en dan 'boos' in de zin van: onaf, saai, geestdodend en soms ziekmakend.

Een dag geen mail, geen vergadering, geen rapporten, planning of winkelen. En de stem van de hebzucht binnen in ons zegt, dat er véél te doen is, dat er véél op ons wacht. Dat we moeten werken om die promotie te krijgen, om ons rijk uit te breiden.

Laat maar! De stem van God zegt ons iets anders. Die stem zegt ons wat rustiger aan te doen, blij zijn met elkaar en leren tevreden te zijn. Dat is een mooi leerproces als tegengif tegen hebzucht.

Ad. 2: Het tweede is vrij-gevig zijn.

In het christelijk denken is tegenover de hebzucht niet zozeer armoede gezet, maar vrijgevigheid. We hoeven geen afstand te doen van al onze bezittingen, maar wel structureel en gul leren weggeven.

In de brief van Paulus aan Timoteüs geeft hij instructie voor de rijke mensen, die meer hebben dan nodig voor levensonderhoud. Hij zegt: laat ze hun vertrouwen niet op zo iets onzekers stellen als rijkdom. Nu, dat herkennen we, denk aan de dekkingsgraad van de pensioenen.

Paulus zegt tegen de rijken, investeer niet zozeer in bezitsvermeerdering, maar in het koninkrijk van God.

Stel je vertrouwen op God.

Geniet van het goede.

En geef gul.

Dat is best een vraag voor ons: ben ik vrijgevig? Geef ik gemakkelijk aan de kerk, aan goede doelen, aan mensen? En dat heeft niet allereerst te maken met het bedrag, maar met een inwendig verlangen om te geven.

Hebzucht neemt. Geloof in God geeft. Een onderdeel van de belijdeniscursus is het hoofdstuk over 'God eren met mijn gaven'. En hierin begin ik op te sommen hoe vaak het werkwoord 'geloven' in de bijbel voorkomt: 272 keer; en bidden 371 keer; liefhebben 714 keer, geven 2162 keer.

En dan is de gever bij uitstek God. God geeft weg. Ooit een rekening gekregen voor een jaar zuurstof leverantie? Of 3 weken lang herfstkleuren of 100 keer per jaar een prachtige zonsondergang? Ik niet. God is gul.

En wie veel met deze God omgaat die geeft: geeft weg.

Lieve mensen, laten we ons bevrijden van de hebzucht en gul geven. Dat is een uitstekend medicijn tegen hebzucht, het monster van onze tijd die veel mensen, veel relaties, veel blijdschap verteert, wég neemt.

Gul geven versterkt mijn geloof, ons geloof. Als gemeente hebben we meer en meer nodig voor ons uitbreidende werk, laat dat ook meespelen.

Het belangrijkste is: geven is een investering voor de eeuwigheid, geven maakt gelukkig, geven brengt me dichterbij God. Niet wie heeft is rijk, maar hij of zij die geeft, die is rijk.

Amen